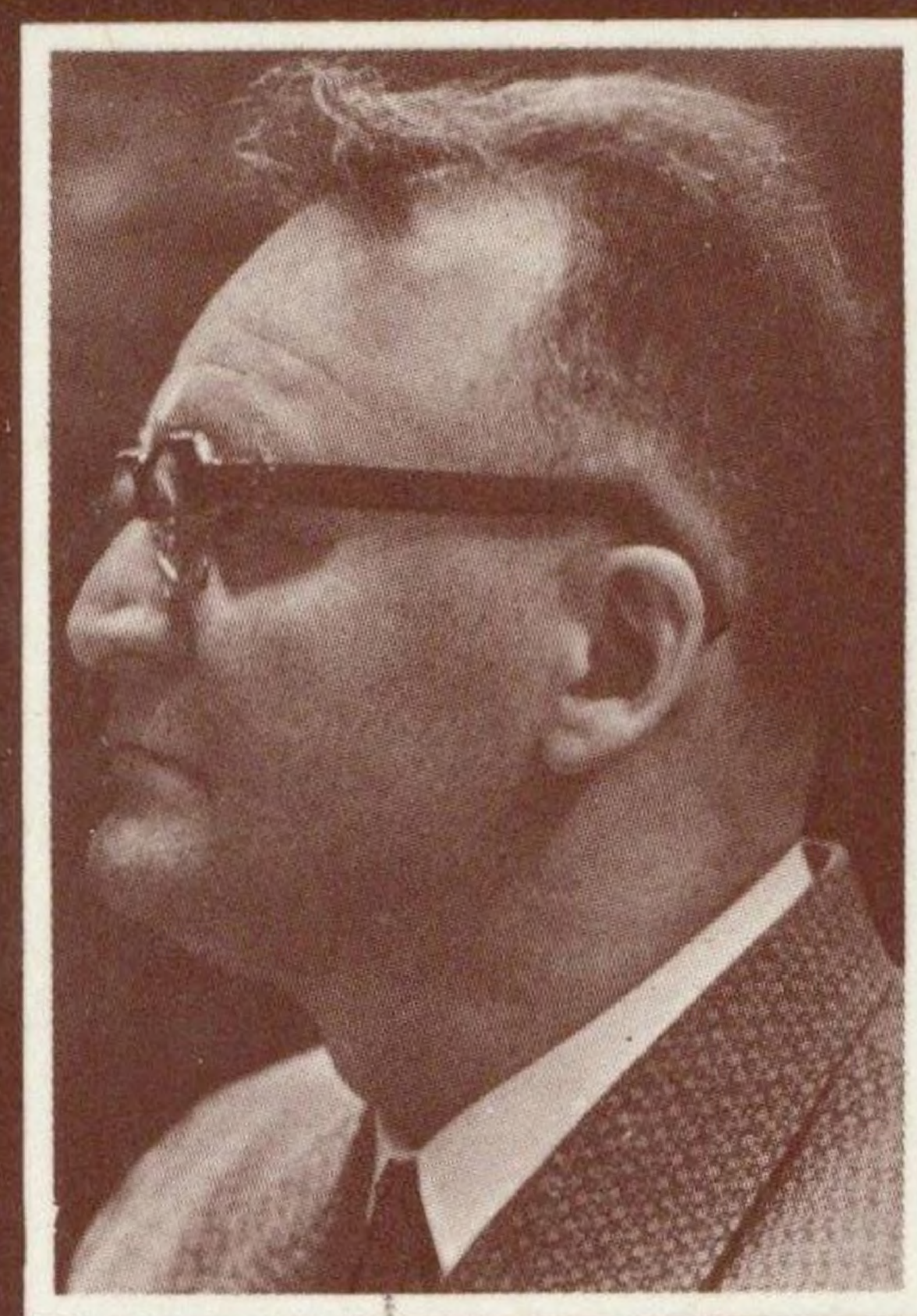

KARÁCSONYI ORGONAZENE

A

1. J. S. BACH • In dulci jubilo, BWV 729
2. J. S. BACH • Vom Himmel hoch da komm' ich her, BWV 700
3. ZIPOLI • Pastorale (C-dúr — in C major)
4. DAQUIN • X. Noël. Grand jeu et Duo
5. FRANCK • Pastorale, Op. 19
6. REGER • Gloria in excelsis

GERGELY FERENC a budapesti Egyetemi templom orgonáján

B

1. COUPERIN • Et in Terra pax
2. LISZNYAI-SZABÓ • Két magyar pasztorál (Two Hungarian Pastorales)
3. KOLOSS • Partita (Bölcsődal, Korál és változatok — Berceuse, Choral and Variations)
4. GERGELY • Improvizáció karácsonyi dallamokra (Improvisation on Hungarian Christmas Tunes)

FERENC GERGELY on the organ of the University Church, Budapest

Karácsony ünnepe sok-sok évszázada ad ihletést a művészeknek; elsősorban a képzőművészetnek és a muzsikának. A béke, a szeretet, a megértés ünnepe ősi népeink hangulatában éppúgy tükröződik, mint mai (a 20. században írt) kompozíciókban. Lemezünkön a karácsonyi orgonamuzsika óriási választékából adunk kis ízelítőt.

J. S. Bach (1685—1750) korálfeldolgozása az In dulci jubilo (BWV. 729), az 1535-ben, a J. Klug-féle énekeskönyvben megjelent dallamot dolgozza fel oly módon, hogy a koráldallamot aránylag egyszerűen harmonizálva mutatja be, s a korál egyes sorai között improvizatorikus jelleggel mintegy „preludizál”. — Bonyolultabb, művészibb formájú a Vom Himmel hoch da komm' ich her korálfeldolgozása (BWV 700): a korál minden egyes dallamsorát ugyanarra a dallamra írt fűgaszerű bevezetés előzi meg; maga a koráldallam a pedálbasszuson szólal meg.

Domenico Zipoli (1688—1726) a római jezsuita templom orgonistája volt. C-dúr pastorele-ja egy olasz „pifa”-t (Olasz hegyi pásztorok karácsonyi dallama) mutat be, visszatérő háromtagú formában. A lassú „pifa” megjelenései között gyors középrész foglal helyet. A mű szépségére jellemző, hogy Bartók zongoraátíratot készített belőle.

Louis-Claude Daquin (1694—1772), 1739-től a francia udvari kápolna, majd a Notre Dame orgonistája volt; korának egyik leghíresebb orgonavirtuóza, kiváló improvizátor. Nouveau Livre de Noël (Új karácsonyi énekek könyve) c. művében egy tucat népi vagy népies karácsonyi éneket dolgozott fel. Ezek közül a 10. kerül előadásra (Grand jeu et Duo), amelyben egy spanyol eredetű dallam három strófáját használta fel.

César Franck (1822—1890) a későromantika egyik legjelentősebb orgonistája. Az 1860/62-ben írt hat orgonadarabja közül való a Pastorele Op. 19, amelynek első részében egy pasztorális színezetű dallamot minduntalan egy korál szakít meg. Középrésze improvizatorikus jellegű, majd a befejező szakaszban a pasztorál és a korál művészi kontrapunktikával olvad össze.

Max Reger (1873—1916) Op. 59-cel jelzett 12 orgonadarabja közül a nyolcadik a Gloria in excelsis, gregorián dallamra írt különböző fugatök sora.

François Couperin (1668—1733) 22 éves korában írta két orgonamiséjét. A „Messe pour les paroisses” (A plébániák számára írt mise) Et in Terra pax tétele a karácsony ünnepköréhez kapcsolódik; háromszólamú fughetta alatt szólaltatja meg a IV. (hypophryg) gregorián misét Et in Terra pax dallamát.

Lisznyai-Szabó Gábor (sz. 1913) két magyar pasztorál-ja két magyar egyházi népetek („A kis Jézus megszületett” és „Ne féljétek, pásztorok”) dolgoz fel hangulatos színekkel.

Koloss István (sz. 1932) Partita c. kompozíciója mindössze két tételből áll: az első egy saját témára írt Berceuse (Bölcsődal); a második pedig (Choral) az egyik legrégebb magyar karácsonyi énekre, a Csordapásztorokra írt hét változatból áll.

Végül Gergely Ferenc, felvételünk orgonistája, magyar karácsonyi népeinkre írt improvizációját mutatja be lemezünkön.

Gergely Ferenc (1914) a budapesti Liszt Ferenc Zene-művészeti Főiskolán tanult Zalanffy Aladárnál. Jelenleg ezen intézmény tanára. Pedagógiai és elméleti tevékenysége (különböző orgona-kottakiadványok) mellett rendszeresen hangversenyeken, műsorán gyakran szerepelnek improvizációk is. Nagy sikerrel vendégszerepelt Ausztriában, Csehszlovákiában, Franciaországban, a Német Demokratikus Köztársaságban, a Német Szövetségi Köztársaságban, Svájcban, Lengyelországban és a Szovjetunióban. 1958-ban Liszt-díjjal tüntették ki.

Barna István

A budapesti Egyetemi templom orgonájának története a XVIII. század második felére nyúlik vissza; ebből a hangszerből sajnos csak a kórus elején látható szekrény maradt meg. A Rieger orgonagyár 1915-ben teljesen új orgonát épít 3 manuállal és 54 regiszterrel. 1972-ben a Fővárosi Művészeti Kézműipari Vállalat orgonazeme átépíti a hangszer; jelenleg az orgona 4 manuális 71 regiszterrel, elektromos traktúrával.

The Christmas holiday has for many centuries been a source of inspiration for the arts, primarily the fine arts and music. The feast of peace, love and goodwill is reflected equally in the mood of ancient folksongs and 20th century compositions. This recording offers a sampling of the vast selection of Christmas organ music.

The chorale elaboration In dulci jubilo BWV. 729 of J. S. Bach (1685—1750) is an adaptation of a melody included in J. Klug's song book, (1535) presenting the chorale melody in a relatively simple harmonization and „preluding”, as it were, in an improvisatory manner between the chorale lines. The treatment of the chorale Vom Himmel hoch da komm' ich her, BWV. 700, is a more complex and artistic form, with a fugue-like introduction

preceding every melodic line of the chorale, and based on the same melody. The chorale melody itself is heard in the pedal bass.

Domenico Zipoli (1688—1726) was the organist of the Jesuit church in Rome. His Pastorale in C major presents an Italian „pifa” (Christmas melody of Italian mountain shepherds), with a recurring ternary form. A fast middle section is included between the appearances of the slow „pifa”. The beauty of the work prompted Béla Bartók to transcribe it for the piano.

Louis-Claude Daquin (1694—1772), one of the most famous organ virtuosos and eminent improvisors of his age, was the organist of the French court chapel from 1739 on, and later that of the Notre Dame. In his book, Nouveau Livre de Noels, he adapted a dozen folk and pseudo-folk Christmas carols. The present record includes the 10th of these songs (Grand jeu et Duo) in which Daquin used three strophes of a melody of Spanish origin.

César Franck (1822—1890) was one of the most significant organists of late Romanticism. Pastorale Op. 19 is one of six organ pieces he wrote between 1860—62. In its first part the pastoral melody is frequently interrupted by a chorale. The second section is of an improvisatory character, while the closing section presents an amalgamation of the pastorele and the chorale in an artistic, contrapuntal setting.

Gloria in excelsis is the eighth of the 12 organ pieces marked Op. 59, by Max Reger (1873—1916). As far as its genre is concerned, it consists of various fugatos based on a Gregorian melody.

François Couperin (1668—1733) composed his two organ masses at the age of 22. The movement Et in Terra pax of the „Messe pour les paroisses” is linked with Christmas; the Et in Terra pax melody of the Hypophrygian Gregorian mass (No. IV) is heard during a three-part fughetta.

Two Hungarian Pastorales by Gábor Lisznyai-Szabó (b. 1913) is an evocative adaptation of two Hungarian Christmas carols („The Child Jesus Has Been Born” and „Fear Not, Shepherds”). Partita by István Koloss (b. 1932) consists of only two movements: the first a Berceuse (Lullaby) based on an original theme, and the second (Chorale) made up of seven variations on „Cattle Shepherds” one of the oldest Hungarian Christmas carols.

In conclusion the record presents improvisation on Hungarian Christmas folk songs by Ferenc Gergely.

Ferenc Gergely (b. 1914) studied at the Liszt Ferenc Academy of Music in Budapest. At present he teaches at the Academy. Besides his teaching and theoretical activities (the publication of various organ scores) he regularly gives concerts, his repertoire frequently including improvisations. Ferenc Gergely has had highly acclaimed guest performances in Austria, Czechoslovakia, France, the German Democratic Republic, the Federal Republic of Germany, Switzerland, Poland and the Soviet Union. In 1958 he was awarded the Liszt Prize.

István Barna

The history of the organ of the Budapest University Church reaches back to the second half of the 18th century, unfortunately, however, only the chest from the original instrument — now visible in front of the choir — has remained extant. In 1915, the Rieger Organ Factory built a completely new organ with three manuals and 54 stops. In 1972, the pipe organ shop of the Budapest Municipal Art and Handicraft Enterprise rebuilt the instrument, which at present has four manuals with 71 stops and electrical traction.

Das Weihnachtsfest wirkt seit vielen Jahrhunderten inspirierend auf die Künste, vor allem auf die bildende und die Tonkunst. Der Festtag des Friedens, der Menschenliebe und der Verständigung widerspiegelt sich in der Stimmung der uralten Volksgesänge ebenso wie in den heutigen (im 20. Jahrhundert geschriebenen) Kompositionen. Unsere Schallplatte bietet dem Zuhörer eine Kostprobe aus der riesigen Auswahl der weihnachtlichen Orgelmusik.

Die Choralbearbeitung In dulci jubilo (BWV 729) von J. S. Bach (1685—1750) verwendet die 1535 im J. Klug'schen Gesangbuch erschienene Melodie auf die Weise, daß die Choral-melodie selbst verhältnismäßig einfach harmonisiert erscheint und die Musik zwischen den einzelnen Zeilen des Choralis mit improvisiertem Charakter, sozusagen präluziert. — Komplizierter und kunstvoller ist die Choralbearbeitung Vom Himmel hoch da komm' ich her (BWV 700); jeder melodischen Zeile des Choralis geht eine auf dieselbe Melodie komponierte fugenartige Einleitung voran; die Choralmelodie selbst erklingt auf dem Pedal-baß.

Domenico Zipoli (1688—1726) war der Organist der römischen Jesuitenkirche. Sein C-Dur Pastorale bringt eine Weihnachtsweise der italienischen Alpenhirten („pifa”) in wieder-

kehrender, dreiteiliger Form. Zwischen dem wiederholten Auftreten dieser Weise ist ein rasches Zwischenspiel untergebracht. Bezeichnend für die eigenartige Schönheit des Werkes ist der Umstand, daß Béla Bartók es für Klavier bearbeitete.

Louis-Claude Daquin (1694—1772) war seit 1739 Organist der französischen Hofkapelle und später Organist der Kathedrale Notre Dame; Daquin war einer der berühmtesten Orgelvirtuosos seiner Zeit und ein vorzüglicher Improvisator. In seinem Werk Nouveau Livre de Noël (Buch der neuen Weihnachtsgesänge) bearbeitete er eine Reihe von Weihnachtsgesängen des Volkes und volkstümliche Weihnachtslieder. Von diesen ist hier das 10. Stück zu hören (Grand jeu et Duo), in welchem der Komponist drei Strophen einer aus Spanien stammenden Melodie verarbeitete.

César Franck (1822—1890) war einer der bedeutendsten Organisten der Spätromantik. Das Pastorale Op. 19 ist eines der 1860/62 komponierten sechs Orgelwerke. Im ersten Teil des Werkes wird die pastorele Melodie wiederholt durch einen Choral unterbrochen. Der mittlere Teil hat improvisativen Charakter; im abschließenden Teil ist das Pastorale durch künstlerische Kontrapunktik mit dem Choral verprägt.

Von den 12 Orgelstücken (Op. 59) Max Reger's (1873—1916) hat das achte den Titel: Gloria in excelsis. Hinsichtlich der Kunstgattung könnte man es so bezeichnen: auf eine gregorianische Weise komponierte verschiedene Fugatos.

François Couperin (1668—1733) schrieb seine beiden Orgelmessen im Alter von 22 Jahren. Der Satz Et in Terra pax aus der Messe für die Pfarren (Messe pour les paroisses) schließt sich dem Weihnachtsfest an; unterhalb einer dreistimmigen Fughetta erklingt die Et in Terra-Melodie der IV. (hypophrygischen) gregorianischen Messe.

Gábor Lisznyai-Szabó (geb. 1913) bearbeitete in seinen Zwei ungarischen Pastoralen zwei volkstümliche ungarische Kirchenlieder („A kis Jézus megszületett”: (Der kleine Jesus ist geboren) und „Ne féljétek, pásztorok”: (Hirten, fürchtet euch nicht)) in stimmungsvollen Klangfarben.

Die Komposition Partita von István Koloss (geb. 1932) besteht nur aus zwei Sätzen; der erste ist ein Wiegenlied auf ein eigenes Thema, der zweite (Choral) besteht aus sieben Variationen auf eines der ältesten ungarischen Weihnachtslieder (Herdenhirten).

Schließlich ist von unserer Schallplatte eine Improvisation auf Weihnachtslieder des ungarischen Volkes zu hören durch den Organist unserer Aufnahme: Ferenc Gergely.

Ferenc Gergely (geb. 1914) studierte an der Budapester Hochschule für Musik und ist gegenwärtig Professor an derselben Hochschule. Neben seiner pädagogischen und theoretischen Arbeit konzertiert er regelmäßig. Gergely gastierte mit großem Erfolg in Österreich, in der Tschechoslowakei, in Frankreich, in der Bundesrepublik Deutschland, in der Deutschen Demokratischen Republik, in der Schweiz, in Polen, und in der Sowjetunion. 1958 wurde er mit dem Liszt-Preis ausgezeichnet.

István Barna

Die Geschichte der Orgel der Budapester Universitätskirche reicht bis zur zweiten Hälfte des XVIII. Jahrhunderts zurück. Vom ursprünglichen Instrument ist aber leider nurmehr der an der Vorderseite der Empore sichtbare Orgelkasten geblieben. Die Orgelfabrik Rieger baute im Jahre 1915 eine vollkommen neue Orgel mit 3 Manualen und 54 Registern. 1972 baute die Orgelwerkstatt des Budapester Hauptstädtischen Unternehmens für Kunsthandwerk sie um; die Orgel ist jetzt viermanualig mit 71 Registern und elektrischer Traktur.

Rogdestvenskaja organnaja muzika

I. S. Bach: Dua horala; In dulci jubilo BWV 729, Vom Himmel hoch da komm' ich her BWV 700 — Zipoli: Pastorele do majör — Daken: Noël No. 10; Grand jeu et Duo — Franck: Pastorele, soc. 19 — Reger: Gloria in excelsis — Couperin: Et in Terra pax — Lisznyai-Szabó: Dua венгерских пасторали — Колошш: Партита — Импровизация Ференца Гергея на темы венгерских рождественских песен

Исполняет Ференц Гергей на органе Будапештской университетской церкви.

В течение многих столетий рождественские праздники служили источником вдохновения для деятелей различных видов искусства, и прежде всего художников и музыкантов. Праздник мира, любви и взаимопонимания находит отражение как

в старинных народных песнях, так и в современных (XX века) композициях. Наша грамзапись знакомит с некоторыми рождественскими произведениями органной музыки.

И. С. Бах (1685—1750) написал переработку хорала In dulci jubilo, BWV 729, он так обрабатывает мелодию, опубликованную в песеннике И. Клуга в 1535 году, что относительно просто гармонизирует ее и включает импровизационные периоды между отдельными строками хоральной мелодии. Сложнее и значительно художественнее по форме является обработка хорала „Vom Himmel hoch da komm' ich her”, BWV 700, каждая мелодическая строка хорала предваряется введением наподобие фуги, написанной на ту же мелодию, сам же мелодия хорала звучит в басовом регистре (педаль).

Доменико Циполи (1588—1726) был органистом иезуитской церкви в Риме. Его Пастораль до мажора знакомит с одной из итальянских „пифа” рождественских мелодий итальянских горных пастухов в трехчастной форме повторами. Средняя часть в целом медленной „пифы” быстрая. О необычной красоте этого произведения можно свидетельствовать и тот факт, что Бела Барток написал его переложение для фортепиано.

Луи-Клод Дакен (1694—1772) с 1739 года был органистом французской придворной капеллы, затем Собор Парижской Богоматери, это один из самых известных органистов-виртуозов своего времени, отличный импровизатор. В своем произведении „Nouveau Livre de Noël's” (Сборник новых рождественских песен) он перерабатывает и целую дюжину народных или народного характера рождественских песен. Десятая из них звучит в нашей грамзаписи (Grand jeu et Duo) в ней автор использует три строфы мелодии, испанской происхождения.

Сезарь Франк (1822—1890) один из самых замечательных организмов эпохи позднего романтизма. В 1860—1862 годах им было написано шесть пьес для органа. Одна из них — Пастораль, соч. 19; в первой части ее пасторальная по своему характеру мелодия постоянно прерывается хоралом. Средняя часть имеет импровизационный характер, в заключительной части пастораль и хорал сливаются благодаря высокохудожественной конtrapунктике.

Макс Регер (1873—1916) написал 12 органных пьес соч. 59, восьмая из которых Gloria in excelsis звучит в нашей грамзаписи. По своему жанру это различные фугато на грегорианскую мелодию.

Франсуа Куперен (1668—1733) в возрасте 22-х лет написал две органные мессы. Одна из частей — Et in Terra Pax — „Мессы для племени” (Messe pour les paroisses) связана с рождественскими праздниками. На фоне трехголосной фугуетты IV. грегорианской мессы звучит мелодия Et in Terra Pax.

„Две венгерских пасторали” Габора Лисзныи-Сабо (род. в 1913) представляют собой обработку двух народных венгерских песен церковного содержания („Родился маленький Христос” и „Не бойтесь, пастыри”).

Композиция Иштвана Колошша (род. в 1932 году) „Партита” состоит из двух частей: первая часть — это колыбельная песня, написанная композитором на оригинальную тему, а вторая (Хорал) — семь вариаций на одну из самых старинных рождественских венгерских песен („Чудные пастыри”).

И, наконец, в нашей грамзаписи звучит импровизация на темы венгерских народных рождественских песен органиста Ференца Гергея, исполнителя всех записанных произведений.

Ференц Гергей (1914) закончил Будапештскую консерваторию им. Ференца Листа, где учился у Аладара Заланфи. В настоящее время — преподаватель этой консерватории. Он ведет не только педагогическую работу, не только занимается теорией музыки (различные публикации органной музыки), но и постоянно выступает с концертами. Репертуаре концертов Гергея часто фигурируют и импровизации. С большим успехом он выступал с концертами в Австрии, Чехословакии, Франции, Германской Демократической Республике, Федеративной Республике Германии, Швейцарии, Польше и Советском Союзе. В 1958 году Ференц Гергей была присуждена премия им Ф. Листа.

Иштван Барна

Орган Будапештской университетской церкви был построен во второй половине XVIII века, однако до наших дней сохранился лишь корпус этого инструмента, который виден в передней части хоров. Органный завод „Ригер” в 1915 году строил совсем новый инструмент с 3-мя мануалами и 54-мя регистрами. В 1972 году Столичное художественно-промышленное предприятие (его органный цех) перестраивает орган, в настоящее время инструмент имеет 4 мануала, 71 регистр, электро-трактуру.